TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

voor een toekomstgericht Zeeland

OZO

Inhoudsopgave

1. Hoe werken we samen in Zeeland? 3
2. Zeeuwse lobby 14
3. Zeeland 2050 15
4. Demografische ontwikkelingen 17
5. Trends en ontwikkelingen 19

Inleiding

Dit document biedt een overzicht van trends en ontwikkelingen die relevant zijn voor de samenstelling en het functioneren van nieuwe collegebesturen na de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. Het is bedoeld als een zelfstandig bruikbaar naslagwerk, maar kan ook eenvoudig worden aangepast en aangevuld voor lokale contexten en specifieke gemeentelijke behoeften. Hoewel dit geen uitputtend overzicht is, hopen we met deze verzameling inzichten inspiratie te bieden voor de opstelling van lokale overdrachtsdocumenten en de verdere beleidsvorming binnen gemeenten. Hiermee willen we bijdragen aan een soepele en toekomstgerichte overgang naar nieuwe collegeperioden.

Groet,

Marieke Jakobsen - Gemeente Terneuzen
Nicole van Putte - Gemeente Hulst
Eline Evers - Gemeente Kapelle
Erik Nijskens - Regiobureau Zeeland

Namens het Overleg Zeeuwse Overheden

1. Hoe werken we samen in Zeeland

Samenwerking is van essentieel belang voor de dertien gemeenten in Zeeland. Hoewel veel gemeenten relatief klein zijn, versterken we elkaar door gezamenlijk op te trekken: samen zijn we sterker en kunnen we grotere uitdagingen effectiever aanpakken. Door onze krachten te bundelen, kunnen we onze inwoners betere dienstverlening bieden en onze regio als geheel verder ontwikkelen. Binnen Zeeland zijn verschillende vormen van samenwerking actief.

In dit hoofdstuk schetsen we hoe deze samenwerkingen zijn georganiseerd en welke rol zij spelen in het versterken van de Zeeuwse gemeenten. Zo ontstaat een helder beeld van onze gezamenlijke aanpak en de kracht van samenwerking in Zeeland.

1.1. Bestuurlijke samenwerkingen binnen Zeeland

Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) - Samen Zeeland

Taak / doel	Bestuurlijk overleg en afstemming tussen alle Zeeuwse overheden; gezamenlijke strategische agenda's en lobby.
Deelnemers	Alle 13 gemeenten, provincie Zeeland en waterschap Scheldestromen (totaal 15 overheden).
Website	www.samenzeeland.nl

Het OZO is een platform voor onderlinge afstemming tussen de Zeeuwse Gemeenten, de provincie Zeeland en het waterschap Scheldestromen. Het neemt geen taken over van de overheden zelf. Het OZO werkt daarom ook met een klein team van ambtelijke adviseurs die werkzaam zijn bij het Regiobureau (gehuisvest in het Waterschapkantoor). Zij jagen de samenwerking aan, organiseren bestuurlijke en ambtelijke processen en bijeenkomsten die op regionale schaal van Zeeland nodig zijn om de doelen die geformuleerd zijn in de samenwerkingsagenda te realiseren. Om effectief samen te werken en focus aan te brengen in de wensen die regionaal leven gebruikt het OZO de strategische samenwerkingsagenda. Deze is thematisch ingedeeld op acht grote maatschappelijke thema's. Er wordt ook rekening gehouden met doorsnijdende en overkoepelende vragen en opgaven. Dit komt tot uiting in (gecombineerde) thema-overleggen en in de plenaire sessies van het OZO.

Vereniging van Zeeuwse Gemeenten (VZG)

Taak / doel	Namens de 13 Zeeuwse gemeenten de belangen behartigen richting de VNG, de provincie Zeeland en het waterschap Scheldestromen.
Deelnemers	Alle 13 gemeenten
Website	www.samenzeeland.nl/vzg

De VZG is het platform voor onderlinge afstemming tussen de Zeeuwse gemeenten. De VZG is een zelfstandige vereniging en is de Zeeuwse afdeling van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De VZG coördineert voor de gemeenten samen met een aantal Gemeenschappelijke Regelingen, zoals bijvoorbeeld de Veiligheidsregio Zeeland de gezamenlijke inkoop van energie. Het bestuur van de VZG stelt de begrotingsrichtlijnen voor de GR-en jaarlijks vast, na raadpleging van het OZO thema-overleg Bestuur & Financiën.

Overzicht Zeeuwse vertegenwoordiging in VNG-commissies:

Commissie / Bestuur	**Bestuurlijke deelnemer**
Algemeen Bestuur	Marga Vermue, Sluis
Commissie Financiën	Jon Herselman, Kapelle
College voor Arbeidszaken	Jeroen de Buck, Terneuzen
Tijdelijke commissie voor Asiel en Migratie	Joan Veldhuizen, Goes
Commissie Bestuur en Veiligheid	Bas van den Tillaar, Vlissingen
Commissie Europa en Internationaal	Jack van der Hoek, Schouwen-Duiveland
Commissie Ruimte, Wonen en Mobiliteit	Rutger Schonis, Middelburg
Commissie Economie, Klimaat, Energie en Milieu	Kees Weststrate, Borsele
Commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie	André van der Reest, Goes
Commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs	Willemien Treurniet, Middelburg
Commissie Informatiesamenleving	Peter Hoek, Tholen
Commissie Raadsleden en Griffiers	Johnny Lukasse, raadslid Goes
Commissie Europa en Internationaal	Hilde Moerland, Tholen

De Zeeland Academie (ZA) is onderdeel van de VZG en biedt trainingen aan voor volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren van de Zeeuwse overheden. Het aanbieden van trainingen en cursussen binnen de regio levert bovendien kosten- en tijdsbesparing op. Met de Zeeland Academie wordt ingezet op het vergroten van kennis, verbeteren van de onderlinge contacten binnen de Zeeuwse overheden en het versterken van de positie van lokale bestuurders en ambtenaren.

De ZA is gestart met het opzetten van een digitaal kennis- en netwerkplatform: SamenZeeland-platform.nl: Het digitale samenwerkingsplatform voor overheden in Zeeland met als doel om kennis en informatie sneller en veiliger met elkaar te delen. Het bevordert een efficiënte samenwerking tussen gemeenten, provincie en ketenpartners. Hiermee wordt digitale ondersteuning geboden aan de communities en zo de netwerken duurzaam te borgen. Het platform ondersteunt gezamenlijke projecten door transparantie en real-time communicatie te bieden. Daarnaast draagt het bij aan een uniforme manier van werken en het verminderen van dubbele inspanningen. Tot slot versterkt het de regionale samenwerking. Ook is er een apart platform voor alle Zeeuwse raadsleden: SamenZeeland-raad.nl waarmee op dit moment wordt proefgedraaid.

1.2. Landelijke bestuurlijke samenwerkingen

In Nederland werken gemeenten regelmatig samen in verschillende netwerken en samenwerkingsverbanden om kennis te delen, ervaringen uit te wisselen en gezamenlijke uitdagingen aan te pakken. Drie belangrijke samenwerkingsverbanden zijn de P10, K80 en M50. Deze groepen bestaan uit gemeenten van vergelijkbare omvang en kenmerken, die elkaar versterken door samenwerking op diverse beleidsgebieden.

K80 (Kapelle en Noord-Beveland)
Halverwege 2020 sijpelden er in het land verontrustende signalen door over de herijking van het gemeentefonds. De eerste berichten over met name de sociaal domein-gelden leken een onevenredig negatief effect te hebben op kleinere gemeenten. De zorgen over oneerlijke en steeds kleiner wordende financiën waren de aanleiding voor een grote groep kleine gemeenten om samen in actie te komen. De K80 werd geboren. De inmiddels 83 gemeenten willen een platform vormen dat 1,15 miljoen Nederlanders vertegenwoordigt.

P10 (Hulst, Schouwen-Duiveland, Sluis, Tholen en Veere)
P10 is een netwerkorganisatie en bestaat uit 33 plattelandsgemeenten. Gemeenten met allemaal één grotere stad of dorp en veel kleine kernen en een groot buitengebied daaromheen. Juist daar is het een opgave om de leefbaarheid op peil te houden. Ze hebben veelal dezelfde ambities en uitdagingen waarvoor zij zich dagelijks inzetten. In P10-verband brengen ze deze onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek. De P10 is samen met andere organisaties zoals Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO), Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK), Netwerk Platteland, één van de organisaties die de plattelandsthema's onder de aandacht brengt van diverse partijen. Gesprekspartners zijn onder andere de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en diverse ministeries.

M50 (Goes en Terneuzen)
De M50, voorheen Platform Middelgrote Gemeenten (PMG), is een netwerk van middelgrote gemeenten die vaak een centrumfunctie in de regio vervullen, stedelijke problematiek kennen en een vergelijkbare schaal hebben (30.000-80.000 inwoners). De M50 is een platform dat staat voor kennis delen, elkaar inspireren, samen experimenteren en zichzelf op de kaart zetten.

Zuidwestelijke Delta
De Zuidwestelijke Delta is het gebied met daarin Zeeland, de Zuid-
Hollandse eilanden en het westelijk deel van Noord-Brabant. Zee en rivieren komen hier samen. Land en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dit zorgt voor volop kansen voor de natuur, economie en innovaties. Binnen de Zuidwestelijke Delta werken Rijk en regionale overheden samen met ondernemers en maatschappelijke partijen aan één doel: Een veilig, economisch aantrekkelijk en gezond deltagebied met voldoende zoet water, nu en in de toekomst. Dat doen ze in het Gebiedsoverleg en het Regioteam, ondersteund door het programmateam.

1.3. Gemeenschappelijke Regelingen

Een gemeenschappelijke regeling (GR) is een wettelijk kader voor samenwerking tussen twee of meerdere overheden, waarbij zij taken of diensten gezamenlijk uitvoeren via een gezamenlijk bestuursorgaan. Deze regeling wordt vastgelegd in een overeenkomst en is gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

Veiligheidsregio Zeeland (VRZ)

Taak / doel	Brandweerzorg, rampen- en crisisbeheersing, GHOR (geneeskundige hulpverlening bij rampen) en openbare veiligheid.
Deelnemers	De 13 Zeeuwse gemeenten (juridisch georganiseerd als gemeenschappelijke regeling), GGD en Brandweer.
Website	https://www.veiligheidsregiozeeland.nl

Nederland kent in totaal 25 veiligheids-regio's. Veiligheidsregio Zeeland neemt de hele provincie Zeeland voor-haar rekening. Binnen een veiligheids-regio werken verschillende partijen samen op het gebied van: brandweerzorg, rampenbeheersing, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening en handhaving van de openbare orde en veiligheid.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland

Taak / doel	Vergunningverlening, toezicht en hand having op milieu/omgevingsrecht (o.a. melding, toezicht en handhaving).
Deelnemers	Alle 13 Zeeuwse gemeenten, provincie Zeeland en waterschap Scheldestromen (deelneming).
Website	https://rud-zeeland.nl/

De RUD verzorgt de vergunningverlening (omgevingsvergunning), toezicht en handhaving op het gebied van milieu. Denk daarbij aan regels voor luchtkwaliteit, geluidsoverlast en het gebruik van gevaarlijke stoffen door bedrijven. Ze controleren bedrijven of zij voldoen aan de milieuwetgeving.

GGD Zeeland (Gemeentelijke Gezondheidsdienst Zeeland)

Taak / doel	Publieke gezondheidszorg — o.a. jeugdgezondheidszorg, infectie-ziektebestrijding, preventie en advies.
Deelnemers	13 Zeeuwse gemeenten (georganiseerd als gemeenschappelijke regeling).
Website	https://www.ggdzeeland.nl/

Voor een gezonder en veiliger leven in Zeeland zet de GGD Zeeland zich in. Men richt zich op het voorkomen van ziekte, niet op de behandeling ervan. De medewerkers zijn voornamelijk (jeugd)artsen, (jeugd)verpleegkundigen of volgen een opleiding in deze richtingen. Daarnaast werken er ook professionals als planner, (beleids)adviseur, onderzoeker, of binnen het Bedrijfsbureau.

O.L.A.Z. (Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland)

Taak / doel	Verwerking van huishoudelijk afval
Deelnemers	13 Zeeuwse gemeenten
Website	https://www.olazzeeland.nl

De 13 gemeenten werken samen bij de verwerking van huishoudelijk afval. O.L.A.Z. behartigt hun gezamenlijke belangen, adviseert over afvalvoorschriften van de Wet milieubeheer, stelt tarieven voor afvalverwijdering vast en geeft voorlichting over afvalvermindering en -scheiding.

Collectief Vervoer

Taak / doel	Organiseren doelgroepenvervoer in de regio Zeeland en Goeree-Overflakkee.
Deelnemers	Zeeland + Goeree-Overflakkee
Website	https://gvzeeland.nl

Het Collectief Vervoer Zeeland biedt vervoer aan mensen zonder eigen vervoer of voor wie regulier openbaar vervoer niet geschikt is, zodat zij naar werk, school, winkels of medische afspraken kunnen reizen. Dit omvat Flex, buurtbussen, belbussen en regiotaxi's.

Sabewa Zeeland (Samenwerking Belastingen en Waardebepaling

Taak / doel	Verzorgen de heffing en invordering van de waterschapsbelasting voor waterschap Scheldestromen en de gemeentelijke belastingen van acht Zeeuwse gemeenten.
Deelnemers	Waterschap Scheldestromen, Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen.
Website	https://www.sabewazeeland.nl

Sabewa Zeeland is een uitvoeringsorganisatie en verzorgt de belastingheffing en invordering. De bepaling van de hoogte van de belastingtarieven blijft een bevoegdheid van de gemeenten en het waterschap afzonderlijk.

Betho

Taak / doel	Medewerkers begeleiden naar zo regulier mogelijke, externe arbeidsplekken
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland, Reimerswaal en Tholen
Website	https://www.debetho.nl

Betho voert voor de deelnemende gemeente de Wet sociale werkvoorziening uit. Ze spelen een ondersteunende rol in het kader van de Wet werk en bijstand. De ontwikkeling van de werknemer staat centraal.

Dethon

Taak / doel	Dethon biedt werk aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
Deelnemers	Hulst, Terneuzen, Sluis
Website	https://www.dethon.nl/

Het sociaal ontwikkelbedrijf van Zeeuws-Vlaanderen. Ze begeleiden mensen bij het ontwikkelen van hun talenten en ondersteunen hen bij het werken naar vermogen.

Orionis Walcheren

Taak / doel	Ondersteuning bieden op gebied van werk, inkomen en schulden
Deelnemers	Middelburg, Veere en Vlissingen.
Website	http://www.orioniswalcheren.nl/

Bij Orionis kan men een Participatiewet uitkering, bijzondere bijstand en minimaregelingen aanvragen. Daarnaast bieden ze schuldhulpverlening en is het een werk- en ontwikkelbedrijf.

GR de Bevelanden

Taak / doel	Voor vijf gemeenten zorgen ze voor alle ICT en HRM vragen. Voor deze gemeenten met ruim 100.000 inwoners verzorgen ze alles op het gebied van Werk, Inkomen en Zorg.
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland en Reimerswaal
Website	https://www.grdebevelanden.nl/

Deze regeling is opgezet om gezamenlijke taken en diensten efficiënt te organiseren en uit te voeren. Door samen te werken binnen GR de Bevelanden kunnen de deelnemende gemeenten hun middelen en kennis bundelen om zo betere en kostenbesparende oplossingen voor de regio te realiseren.

Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio (SWVO)

Taak / doel	belangenbehartiging en ondersteuning op de volgende beleidsterreinen: Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Volwasseneducatie, Gezondheid, Cultuur en bibliotheek, Leerlingen-vervoer, Maatschappelijk Werk en Cliëntondersteuning en Jeugd
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland en Tholen
Website	https://www.swvo.nl/

Het sociaal ontwikkelbedrijf van Zeeuws-Vlaanderen. Ze begeleiden mensen bij het ontwikkelen van hun talenten en ondersteunen hen bij het werken naar vermogen.

Regionaal Bureau Leerrecht (RBL)

Taak / doel	Helpen schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten voorkomen.
Deelnemers	13 Zeeuwse gemeenten verdeeld over een Oosterschelde-, Walcherse en Zeeuws-Vlaamse regio.
Website	https://www.lereninzeeland.nl/

RBL ondersteunt jongeren, ouders en scholen bij het oplossen van problemen die een succesvolle schoolcarrière in de weg staan. Samen met scholen en partners zetten ze zich in voor het recht op onderwijs en ontwikkeling van alle jongeren in Zeeland.

Zeeuwse muziekschool

Taak / doel	De Muziekschool Zeeland wil kinderen, jongeren en volwassenen zowel in actieve, receptieve als reflectieve zin in contact brengen met de vele mogelijkheden die het muziekonder-wijs biedt.
Deelnemers	Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Noord-Bevelan Duiveland, Tholen, Veere en Vlissingen
Website	https://muziekschoolzeeland.nl

De Zeeuwse Muziekschool geef o.a. cursussen en muzieklessen, maar werken ook samen met muziekverenigingen, scholen, koren, en orkesten in heel Zeeland.

1.4. Rijk-regio samenwerking

In Zeeland hebben we een aantal Rijk-regio programma's waarin Zeeland samenwerkt met Den Haag. Het is een manier om nationale en regionale belangen en verantwoordelijkheden te verbinden, zodat landelijk beleid beter aansluit bij lokale situaties en gezamenlijke doelen efficiënter worden bereikt.

Wind in de Zeilen

'Wind in de zeilen' is tot stand gekomen omdat de beloofde verhuizing van de marinierskazerne naar Vlissingen niet doorging. De Rijksoverheid, provincie Zeeland, gemeente Vlissingen en het Waterschap Scheldestromen spraken daarom samen op 26 juni 2020 het bestuursakkoord af. Met als insteek om op een andere manier in Zeeland te investeren. Een deel van de compensatie komt terecht in Vlissingen, maar ook de rest van de provincie profiteert van de extra aandacht vanuit Den Haag.

Er is een maatregelenpakket afgesproken met verschillende onderdelen die onderling sterk samenhangen, samen ruimhartig compenseren en tegelijk zowel de sterke kanten van de regionale economie stimuleren als op de zwakkere facetten een goed antwoord bieden. Daarbij zorgt het pakket voor een structurele versterking van het vestigingsklimaat in Zeeland, zeker voor jongeren en jonge professionals.

In totaal investeert het Rijk tot 2030 zo'n 650 miljoen euro in de regio en is de verwachting dat het op de langere termijn zeker meer dan 1.000 banen zal opleveren. Verder zijn er spin-off kansen op veel verschillende gebieden. Het pakket zorgt ervoor dat Zeeland kan groeien.

Regio deal North Sea Port District

In Zeeland hebben we een aantal Rijk-regio programma's waarin Zeeland samenwerkt met Den Haag. Het is een manier om nationale en regionale belangen en verantwoordelijkheden te verbinden, zodat landelijkeleid beter aansluit bij lokale situaties en gezamenlijke doelen efficiënter worden bereikt.

Het North Sea Port District is een belangrijke economische motor, maar staat ook voor grote uitdagingen. Denk aan de energietransitie, het tekort aan arbeidskrachten en de behoefte aan betere infrastructuur en een aantrekkelijker woon- en leefklimaat. De Regio Deal moet ervoor zorgen dat de regio toekomstbestendig wordt, met ruimte voor duurzame industrie, goed opgeleide werknemers en sterke gemeenschappen aan beide zijden van de grens. Door te investeren in innovatieve projecten, scholing, infrastructuur en samenwerking over de landsgrens heen, moet de Regio Deal zorgen voor een krachtige impuls aan zowel economie als samenleving. Zo wordt het North Sea Port District een voorbeeldregio voor z duurzame ontwikkeling en grensoverschrijdende samenwerking. Voor deze Regio Deal is in totaal €200 miljoen beschikbaar, waarvan €100 miljoen afkomstig is van het Rijk. De overige €100 miljoen wordt bijgedragen door regionale partners.

Regio Deal Zeeuwse Aanpak Vitale Regio's

Zeeland diende eind oktober 2024 een aanvraag Regio Deal 6^{e} (en laatste) tranche in bij het Rijk voor 15 miljoen euro en kreeg op 31 januari 2025 13 miljoen euro toegekend. De 13 miljoen wordt verdeeld onder projecten door heel Zeeland, met focus op Zeeuws-Vlaanderen, die bijdragen aan de programmalijnen Zeeuwse Aanpak Vitale Regio's. Het programma bestaat uit drie samenhangende programmalijnen:

1. De kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving: voor ruimtelijke en sociale initiatieven die ontmoetingen en gezondheid stimuleren, met oog voor het veranderende klimaat en een toekomstbestendige inrichting van dorpen en wijken.
2. De kwaliteit, bereikbaarheid en het voortbestaan van essentiële (bovenlokale) basisvoorzieningen: het behouden en vernieuwen van essentiële basisvoorzieningen in zorg en onderwijs, zodat iedere inwoner dichtbij toegang houdt tot kwaliteit en ondersteuning.
3. De gezondheid en ontwikkelkansen voor inwoners: het vergroten van kansen voor inwoners van jong tot oud, gericht op gezond opgroeien, vitaal oud worden en het verbeteren van de aansluiting op de arbeidsmarkt.

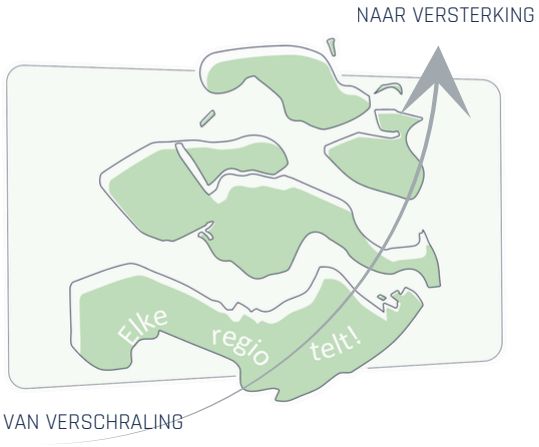
De uitvoering van het programma wordt gedragen door een breed partnerschap van gemeenten, Provincie, onderwijsinstellingen, zorgorganisaties en het bedrijfsleven. Een stuurgroep en een programmateam zorgen voor sturing, afstemming en uitvoering namens de Zeeuwse partijen in deze Regio Deal. Het programma van de Regio Deal sluit aan bij het Nationaal Programma Vitale Regio's en de strategische visie Zeeland 2050. Deze overkoepelende inzet is gericht op meer Zeeuwen in een vitaal, veerkrachtig en toekomstbestendig Zeeland: een regio waarin het goed wonen, werken en leven is en iedereen kan bijdragen aan onze brede welvaart.

Gebiedsinvesteringen Netten op Zee Zeeland

Het kabinet heeft in de Klimaatwet vastgelegd dat ons land in 2030 55% minder CO2-uitstoot dan in 1990 en in 2050 klimaatneutraal is. Om deze klimaatdoelstellingen te realiseren zet het kabinet onder andere in op meer energie uit zon en wind, waaronder meer windenergie op zee. Om de energie van, nog te bouwen, windparken op zee aan land te brengen vinden rond 2030 nieuwe aanlandingen plaats

in de regio's Eemshaven, Borsele, Noordzeekanaalgebied, Maasvlakte en Moerdijk/Geertruidenberg. Om een verantwoorde inpassing van de windparken en de bijbehorende infrastructuur van het net op zee mogelijk te maken heeft het kabinet besloten tot een maatregelenpakket, waar 1,686 miljard euro voor is gereserveerd in het Klimaatfonds. Van dit bedrag zal 500 miljoen euro worden ingezet voor gebiedsinvesteringen die de leef kwaliteit in de omgeving van aanlandlocaties versterken. Vanaf 2024 wordt een eerste tranche van 220 miljoen euro aan de regio's ter beschikking gesteld, via een vastgestelde verdeelsleutel. Voor Zeeland is er voor de eerste tranche 50 miljoen beschikbaar gesteld, in de tweede tranche gaat het om 49 miljoen.

Nationaal Programma Vitale Regio's

In het programma Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR) werken regio en Rijk structureel samen om de kracht van de regio te stimuleren. Het programma komt voort uit de lessen uit het rapport 'Elke Regio Telt!'. Hierbij moet recht worden gedaan aan mensen, waar ze ook in Nederland wonen. Dat wordt gedaan door inzet op maatwerk en verbinding. Zodat er ook in de toekomst aan de randen van het land vitale regio's liggen: met verbeterde veiligheid en leefbaarheid, met een duurzaam en bereikbaar voorzieningenniveau en een gezonde en kansrijke toekomst voor inwoners. Een groot deel van de regio's die onderdeel zijn van het NPVR, grenst aan Duitsland of België. Elf regio's nemen deel aan het NPVR, waaronder Zeeuws-Vlaanderen.

Dit brengt kansen met zich mee, maar ook opgaves. Daarom wordt er ingezet op samenwerking over de grens en zijn door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties afspraken gemaakt met o.a. Vlaanderen over een samenwerkingsstructuur en werkwijze. Elkaar kennen en weten wat er speelt, is van groot belang voor onderwerpen als veiligheid, arbeidsmarkt, onderwijs en vervoer. De basis hiervan is aan de Nederlandse kant een goede interbestuurlijke samenwerking tussen gemeenten, provincies en Rijk. De commissarissen van de Koning van Overijssel, Zeeland en Groningen spelen een coördinerende rol om partnerschappen over de grenzen te versterken op sociale, ruimtelijke en economische onderwerpen.

Werkgroep Grensbelemmeringen

Tussen Nederland en Vlaanderen wordt intensief samengewerkt. Zo is er onder andere een bestuurlijke werkgroep Grensbelemmeringen opgericht om de samenwerking met Nederland en Vlaanderen te versterken. Deze werkgroep heeft een aantal aanbevelingen gedaan om grens overstijgende samenwerking te bevorderen. In 2024 is het Schakelpunt Grensbelemmeringen Nederland-Vlaanderen van start gegaan voor een periode van drie jaar. Het Schakelpunt Grensbelemmeringen Vlaanderen – Nederland is een samenwerking tussen de Vlaamse overheid, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de provincie Zeeland, UHasselt en ITEM – Maastricht. De Europese Unie draagt bij in de kosten.

2. Zeeuwse lobby

Het is belangrijk om een gezamenlijk Zeeuws geluid te laten horen in Den Haag en Brussel. De 13 Zeeuwse gemeenten, waterschap Scheldestromen en provincie Zeeland werken daarom binnen het OZO samen om de Zeeuwse belangen te behartigen. Het OZO brengt de Zeeuwse belangen per themaoverleg in kaart, brengt prioritering aan en zorgt dat de belangen op de Haagse en Brusselse agenda worden gezet.

De samenwerking tussen de verschillende Zeeuwse overheden is voor de lobby van groot belang. Op deze manier kunnen we eensgezind de departementen, Kamerleden en bewindspersonen op onze Zeeuwse belangen attenderen. De lobbyist, gemeenteraadsleden en de Zeeuwse bestuurders hebben contacten met de Kamerleden en de Zeeuwse bestuurders hebben contact met bewindspersonen.

Zeeland is continu in Den Haag te vinden met een eigen lobbyteam. Ook de commissaris van de Koning Hugo de Jonge heeft twee Haagse dagen per maand waarbij hij afspraken heeft met bewindspersonen en Kamerleden om ze bij te praten over de Zeeuwse opgaven.

Het Public Affairs (PA) team in Brussel is proactief binnen de verschillende dossiers, bijvoorbeeld op het gebied van landbouw en toerisme. Hiervoor werkt het team samen met de andere Nederlandse Provincies in het Huis van de Nederlandse Provincies.

Lees hier het Zeeuws aanbod – Kabinetsinzet 2025.

Voor de actieve lobby dossiers op de lobbyagenda, worden lobbydriehoeken ingericht. De driehoek betreft een ambtelijk trekker(s), een bestuurlijk trekker(s) en lobbyist. Ambtelijk trekkers hebben contact met hun collega's bij de desbetreffende ministeries. Vanuit het Regiobureau worden de lobbydriehoeken bewaakt, wordt gezorgd voor heldere communicatie en wordt de bestuurlijke kerngroep (in afstemming met lobbyisten en PA-overleg) geadviseerd.

Zeeland heeft met de VNG, IPO (interprovinciaal Overleg) en de UvW (Unie van Waterschappen) ook een sterke gezamenlijke (landelijke) lobby. Daarom wordt eerst gekeken of een lobbydossier ook via de koepelorganisaties ingestoken kan worden om zo een brede coalitie te kunnen vormen. Wanneer het dossier specifiek Zeeuws is en de belangen niet voldoende worden meegenomen in de koepels, wordt er een plan gemaakt voor een Zeeuwse lobby. Bovendien heeft ook elke overheidsorganisatie afzonderlijk mogelijkheden om de belangenbehartiging vorm te geven via bijvoorbeeld landelijke netwerken als de M50, P10, G40 (stedennetwerk) en de K80. Zeeland heeft met het Interprovinciaal Overleg goede toegang tot een vooral sterke ambtelijke lobby.

3. Zeeland 2050

Op 2 juli heeft Zeeland, verenigd in het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO), in De Haag zijn gezamenlijke toekomstvisie: Zeeland 2050 gepresenteerd. Met Zeeland 2050 spreekt de regio met één stem. De boodschap is helder: Zeeland is onmisbaar in het oplossen van vraagstukken rond strategische autonomie, energie, industrie, voedselzekerheid, wonen en veiligheid. Zeeland heeft hier de ruimte en de kennis voor in huis en zet zich in voor deze thema's met een ruime mate van betrokkenheid en daadkracht. Nederland kan niet zonder Zeeland en Zeeland vraagt daar samenwerking voor terug.

De toekomstvisie is gebaseerd op drie pijlers:
1. Zeeland maakt Nederland schoner, groener en sterker
2.Dé hotspot voor vernieuwend onderwijs en onderzoek
3.Sterke dorpen en bruisende steden

De noodzaak is groot. Zo dreigen er in 2030 maar liefst 70 basisscholen te verdwijnen. Als we niets doen, komen er in 2050 7500 zorgvacatures open te staan. Van de 123 dorpen in Zeeland hebben er 43 geen enkele voorziening.

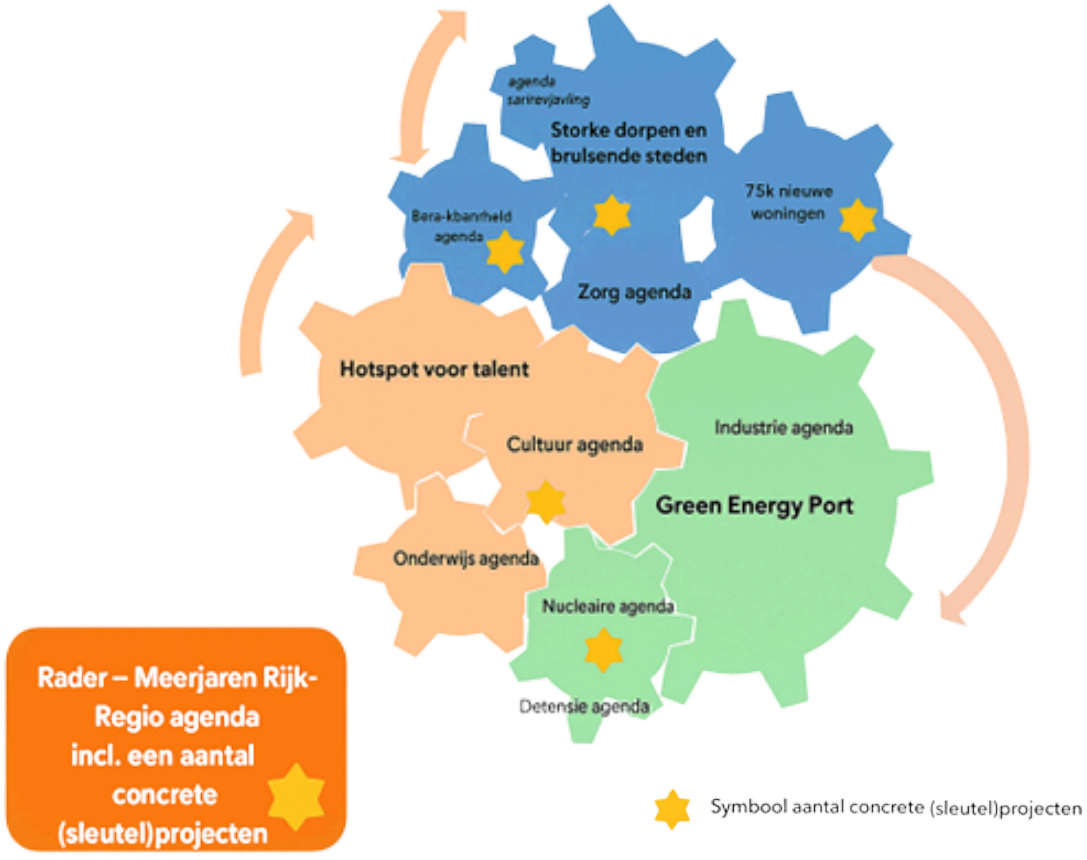
Maar de kansen zijn minstens zo groot:

- Het Delta Climate Center is dé plek voor kennis en innovatie over klimaat en water.
- North Sea Port levert meer toegevoegde waarde (€12,2 miljard) dan Schiphol (€11,8 miljard).
- Zeeland is dé landbouwprovincie van Nederland: 41% van de grond wordt gebruikt voor voedselproductie.

Onze oproep aan Den Haag: zet Zeeland in haar kracht. Investeren in onze prachtige provincie is niet alleen goed voor Zeeland zelf, maar van wezenlijk belang voor heel Nederland. Want juist hier in Zeeland ligt de sleutel tot het oplossen van belangrijke nationale uitdagingen zoals het woningentekort.

Het Toekomstperspectief Zeeland 2050 is een vervolg op het startdocument uit april 2025 en kwam tot stand na intensief overleg met inwoners, jongeren, bedrijven, onderwijsinstellingen en andere partners. Een deel van hen is inmiddels officieel partner. In komende maanden worden verschillende stappen doorlopen, waaronder het bespreken van accenten voor de strategische agenda binnen regionale overleggen, het gezamenlijk opstellen van een strategische agenda met het Rijk, en de formele vaststelling en behandeling daarvan door lokale en provinciale gremia.

Tegelijkertijd werken regionale partners verder aan de uitwerking van de gezamenlijke visie, terwijl ook de Zeeuwse samenwerkingsagenda wordt geactualiseerd. In de daaropvolgende jaren vindt de uitvoering plaats van de gemaakte afspraken en investeringen, met een doorwerking naar nationale en regionale programma's en een periodieke evaluatie en bijstelling van de strategische agenda.

Zeeland 2050 is geen traditioneel visietraject, maar een gezamenlijk toekomstperspectief van overheden, maatschappelijke partners, instellingen en bedrijven. Het dient als inspiratiebron en kompas voor de Zeeuwse samenwerking met het Rijk aan een strategische agenda waarin de nationale en regionale opgaven samenkomen.

Op de website www.zeeland2050.nl komt alle informatie samen. Er wordt ingegaan op de drie pijlers, de Zeeuwse thema's en via de tijdlijn is zichtbaar welk proces is doorlopen. Ook komen jongeren en betrokken Zeeuwen over de toekomst van Zeeland in interviews aan het woord.

4. Demografische ontwikkelingen

Het inwoneraantal van Zeeland zal tussen 2025 en 2050 naar verwachting licht stijgen, maar er zijn verschillende factoren die hierbij een rol spelen. De provincie Zeeland telt begin 2025 393.048 inwoners en hoewel er sprake is van een stijging, groeit Zeeland minder hard dan sommige andere vergelijkbare gemeenten (Provincie Zeeland, 2025). In 2050 zal het inwoneraantal waarschijnlijk hoger liggen dan in 2025. De Provincie Zeeland maakt hiervoor een realistische inschatting op basis van de meest recente cijfers. Dit heeft invloed op de vraag naar woningen. Er zal dus behoefte zijn aan meer woningen om de groei op te vangen. Het aantal eenpersoonshuishoudens stijgt. Dat betekent dat de vraag naar eengezinswoningen stijgt. Naast de bevolkingsgroei spelen ook andere factoren een rol, zoals de levensverwachting, die in 2050 naar verwachting zal stijgen. Conclusie: Als we niets doen zal de bevolking van Zeeland zal naar verwachting groeien, maar wel langzamer dan in sommige andere Nederlandse gemeenten. In antwoord op deze prognoses heeft Zeeland haar ambitie uitgesproken in Zeeland 2050. Met die ambitie sturen we op een evenwichtige bevolkingsopbouw en bevolkingsgroei.

Belangrijke kerngetallen:

- Vergrijzing en ontgroening – 30% van de Zeeuwse werknemers gaan de komende tien jaar met pensioen[1] en het aandeel jongeren in de provincie wordt steeds kleiner. In 2021 was Zeeuws-Vlaanderen de meest vergrijsde regio met 26,3% 65-plussers.
- Demografische druk – het aantal mensen dat economische afhankelijk is van mensen die economisch actief (beroepsbevolking) is wordt door de vergrijzing en ontgroening steeds groter. Dit heeft grote gevolgen voor de zorgvraag en krapte op de arbeidsmarkt.
- Huishoudensgroei – het aantal huishoudens zal groeien. Door vergrijzing en doordat er minder koppels worden gevormd door het toenemend aantal (echt)scheidingen ontstaat er een toename van eenpersoonshuishoudens. Van belang om hier rekening mee te houden in de woningbouwopgave.
- Migratiesaldo – op dit moment is er een licht positief migratiesaldo. De instroom komt met name door buitenlandse migratie en ouderen uit andere regio's. De uitstroom zijn met name jongeren die naar stedelijke gebieden trekken.
- Armoede in Zeeland – de cijfers van het CBS (2025) laten zien dat 2,7 % van de Zeeuwse huishoudens in armoede leeft. De regionale verschillen zijn groot. De meeste mensen in armoede leven in de Zeeuwse steden.
- Zeeland heeft een hoger percentage praktisch (29%) en middelbaar (47%) opgeleide mensen dan theoretisch opgeleiden (24%).

[1]Vergrijzing - PBL/CBS Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2022–2050 | CBS

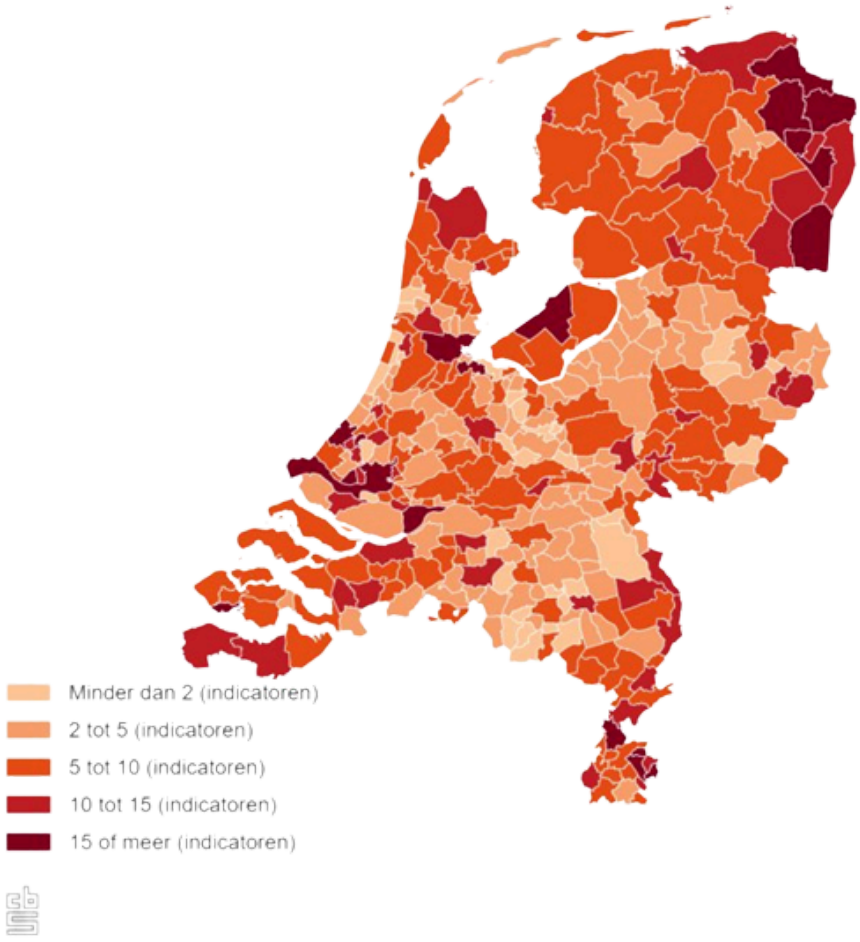
4.1 Brede welvaart in Zeeland onder gemiddeld

De brede welvaart in Zeeland ligt lager dan in veel andere provincies. Dit geldt bijvoorbeeld voor verschillende milieu-gerelateerde indicatoren zoals emissie van fijnstof en broeikasgassen. De afstanden tot voorzieningen zijn in Zeeland relatief groot en het aandeel hoger opgeleiden is laag. In de meest recente CBS-cijfers valt verder op dat inwoners van Zeeland zich relatief negatief uitspreken over het vertrouwen dat zij hebben in anderen en in instituties (zoals de politiek) en de hoeveelheid sociale contacten.

In de meest recente regionale analyse van brede welvaart constateert het CBS dat in het oosten van Groningen, Drenthe, Limburg, de Kop van Noord-Holland, en dus ook Zeeland, de brede welvaart lager dan gemiddeld is. Niet alleen landelijke gebieden kampen met een lagere brede welvaart. Ook in grote steden als Rotterdam en Amsterdam is het beeld van brede welvaart minder gunstig. In de Randstedelijke gebieden zitten aandachtspunten vooral in zaken als veiligheid, milieu, samenleving (sociale contacten en vertrouwen) en gezondheid.

In Zeeuws-Vlaanderen brede welvaart onder druk

Ook binnen Zeeland zien we verschillen als het gaat om brede welvaart. Bijvoorbeeld tussen enerzijds Zeeuws-Vlaanderen, waar met name de gemeenten Terneuzen en Sluis onder gemiddeld scoren op brede welvaart, en anderzijds Walcheren en de Oosterschelderegio met een iets positiever beeld. Zeeuws-Vlaanderen scoort in het bijzonder matig op ervaren gezondheid, arbeidsdeelname, aandeel hoger opgeleiden, afstand tot voorzieningen en openbaar vervoer, vertrouwen en sociale contacten en ook milieu. Niet voor niets is Zeeuws-Vlaanderen één van de voorbeeldregio's in het advies 'Elke regio telt' dat in 2023 is uitgebracht door drie landelijke adviesraden. In het programma Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR) werken regio en Rijk structureel samen om de kracht van de regio te stimuleren.

Bron: CBS, regionale Monitor Brede Welvaart 2023

De kaart toont het aantal indicatoren waarvoor een gemeente behoort tot het onderste kwart van de ranglijst van gemeenten

5. Trends en ontwikkelingen

5.1 Economie

Ontwikkelingen	Trends
De Zeeuwse economie moet zich transformeren naar een duurzame, innovatieve en veerkrachtige structuur, met aandacht voor verduurzaming van traditionele sectoren en ontwikkeling van nieuwe groeimarkten. Tegelijkertijd is op het wereldtoneel veel in beweging. Handelstarieven en blokkades kunnen van invloed zijn op de economische groei. Er wordt steeds meer belang gehecht aan autonomie. Daarnaast heeft dichter bij huis de netcongestie invloed op de mogelijkheden voor bedrijven om te groeien.	De Zeeuwse economie is tussen 2014 en 2024 met 25,2% gegroeid, hoewel de groei in 2023 en begin 2024 langzamer ging door afkoeling van de economie. Vorig jaar groeide de Zeeuwse economie met 1,8%. Daarmee heeft Zeeland, samen met de provincie Drenthe, het hoogste groeipercentage van Nederland. De recente groei in 2025 is voornamelijk gedreven door investeringen in energieprojecten en de zorg, maar de economie wordt ook geconfronteerd met uitdagingen zoals een krappe arbeidsmarkt en krimpende export. Ongeveer 35% van Zeeuwse bedrijven investeert actief in verduurzaming.

Landelijke/ rijksbrede ontwikkelingen:

- Beleid gericht op circulaire economie, groene innovatie en digitalisering.
- Stimulering van regionale economische clusters en samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen.
- Versterking van mkb en start-ups met focus op duurzaamheid.

Relevantie voor Zeeuwse gemeenten:

- Lokale economie stimuleren door faciliteren van innovatie en duurzaam ondernemerschap.
- Ondersteuning van omscholing en transitie in traditionele sectoren.
- Versterken van regionale netwerken en kennisdeling.

Eventuele vragen/bespreekpunten voor gemeenten:

- Hoe kunnen gemeenten ondernemers beter ondersteunen bij de energietransitie?
- Welke invloed heeft de netcongestie op de economie en kunnen hier slimme keuzes gemaakt worden?
- Welke rol speelt samenwerking met onderwijs en onderzoeksinstellingen?
- Hoe vergroten we de economische weerbaarheid tegen externe schokken?

5.2 Arbeidsmarkt en onderwijs

Arbeidsmarkt

Ontwikkelingen	Trends
Hoewel de bevolking groeit, stabiliseert de potentiële beroepsbevolking in meer dan de helft van de Nederlandse regio's. In Zeeland ligt de grijze druk hoger dan in de reset van Nederland. In de praktijk betekent dit dat we nu en in de toekomst te maken hebben met flinke tekorten op de regionale arbeidsmarkt. De krapte op de arbeidsmarkt heeft verschillende gevolgen. Zo kunnen allerlei publieke diensten (zorg, onderwijs, politie, gemeentelijke dienstverlening, handhaving) steeds moeilijker geleverd worden. We zien dat ondernemers niet of veel moeilijker kunnen groeien en innoveren door gebrek aan personeel. In de zorg lopen de wachtlijsten op, wat op de langere termijn leidt tot meer complexe casussen. Er zijn relatief weinig mantelzorgers ten opzichte van de groep met zorg- en ondersteunings-behoeften.	Zeeuwse landbouw levert circa 15% van de regionale werkgelegenheid. Technische vakmensen te kort in Zeeland circa 12-15%. Groei vraag naar zorgprofessionals 5-7% per jaar. Jeugdwerkloosheid daalt, maar regionale verschillen blijven. Zeeland heeft vijf keer meer vacatures dan werkzoekenden: de vraag naar personeel is groot met ruim 9.600 openstaande vacatures. Er zijn 150 vacatures op elke 100 werklozen. In geen enkele regio is dat gat zo groot als in Zeeland. Nergens is de vraag naar arbeidsmigranten zo groot als in Zeeland. Een op de vijf Zeeuwse bedrijven werft werknemers uit het buitenland.

Het kabinet trekt miljarden uit voor woningbouw, duurzaamheid en onderwijs, maar een tekort aan personeel belemmert de uitvoering. Ook gemeenten ervaren moeite met het aantrekken van nieuwe medewerkers.

In Zeeland 2050 ligt de ambitie op groei. Dit kan via expats en arbeidsmigranten, maar dat vergroot de druk op woningmarkt, infrastructuur en milieu. Alternatieven zijn het benutten van werklozen en deeltijdwerkers, of het creëren van een gezonde leefomgeving om mensen uit de (andere Nederlandse regio's) regio aan te trekken. Niet alleen het aantal banen is belangrijk, maar ook de diversiteit. Daarom is het van belang te bepalen welke bedrijven Zeeland wil aantrekken, met nadruk op duurzame ondernemingen gezien de leefomgeving en het klimaatvraagstuk.

Onderwijs

Ontwikkeling	Trend
Door ontgroening staan in sommige regio's scholen op omvallen; het beroepsonderwijs steeds dichter bij de bedrijven georganiseerd. Reisafstanden voor leerlingen en studenten zijn soms groot. Hbo-kwaliteit. UCR en behoefte aan universitair onderwijs. Samengevat in Strategische Onderwijs en Onderzoek agenda voor de komende jaren. Er zijn kansen voor het aantrekken en behouden jongeren d.m.v. campusontwikkeling rondom thema's water, energie en voedsel en unieke samenwerking in instituut DCC (scalda, hz, UCR, UU en WUR en NIOZ).	Samenwerking & Innovatie: Onderwijsinstellingen, bedrijven en overheden werken samen om in te spelen op de arbeidsmarkt, met speciale aandacht voor thema's als water, energie en voedsel, vaak in 'living labs'. Aansluiting Arbeidsmarkt: Er is een sterke focus op het creëren van opleidingen die direct aansluiten bij de vraag van Zeeuwse werkgevers, om de krapte op te lossen en uitstroom van jongeren te verminderen. Jongerenbinding: Er wordt ingezet op het aantrekken en behouden van jong talent door meer aantrekkelijke (hoger)onderwijsopties te bieden, de Zeeuwse identiteit te versterken in het onderwijs en het bieden van perspectief. Vraag gestuurd & Flexibel Onderwijs: Opzetten van programma's die inspelen op specifieke regionale uitdagingen, met doorlopende leerlijnen en flexibele leerroutes (MBO, HBO, WO). Thematische Focus: Groeiende aandacht voor innovatie in sectoren die belangrijk zijn voor de regio, zoals watermanagement (Delta-thema's), duurzame industrie en engineering (UCR). Digitalisering

Tekorten aan technisch en zorgpersoneel en de snelle veranderingen in arbeidsmarktvragen vragen om betere aansluiting tussen onderwijs, arbeidsmarkt en regionale behoeften, evenals aandacht voor inclusiviteit en door- en bijscholing.

Landelijke/ rijksbrede ontwikkelingen:
- Investeringen in technisch, groen en zorgonderwijs.
- Bevordering van levenslang leren en omscholing.
- Versterking van samenwerking tussen onderwijsinstellingen en werkgevers.
- Focus op inclusieve arbeidsmarkt en participatie.

Relevantie voor Zeeuwse gemeenten:

•Gemeenten faciliteren samenwerking onderwijs-arbeidsmarkt en stimuleren scholingsinitiatieven.
•Ondersteunen kwetsbare groepen in participatie.
•Versterken van kwalitatief goede voorzieningen.
•Invloed op regionale arbeidsmarktontwikkeling en leefbaarheid.
•Impact van de krapte op de arbeidsmarkt is voelbaar in alle sectoren van het Zeeuwse bedrijfsleven. Dit remt bijvoorbeeld de woningbouw en energietransitie en in de zorg zijn er te weinig handjes aan het bed.

Eventuele vragen/bespreekpunten voor gemeenten:

•Hoe verbeteren we de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in onze gemeente?
•Welke rol speelt de gemeente in scholing en arbeidsmarktbeleid?
•Hoe maken we de arbeidsmarkt inclusiever?
•Investeren in onderwijs(huisvesting) en lerarentekorten
•Het bevorderen van cross-overs tussen sectoren
•Slimme (her)inrichting van bedrijventerreinen,
•Het organiseren van netwerken voor samenwerken of de mismatch op de arbeidsmarkt tegen gaan.
•Hoe kunnen we nieuwe inwoners verleiden om in Zeeland te komen werken en wonen?

5.3 Klimaat, energie en milieu

Ontwikkelingen	Trends
Zeeland staat voor de uitdaging om de energietransitie te versnellen, waarbij de reductie van CO2-uitstoot en het vergroten van duurzame energieopwekking centraal staan. Tegelijkertijd moeten klimaatadaptatie en de bescherming van het kwetsbare kustgebied tegen zeespiegelstijging en extreme weersomstandigheden worden gewaarborgd. De druk op natuurlijke hulpbronnen neemt toe, terwijl de noodzaak voor circulaire economie en duurzame milieubeheer groeit.	Nederland streeft naar een 55% reductie van broeikasgassen in 2030 (t.o.v. 1990). In Zeeland moet het aandeel hernieuwbare energie stijgen naar minimaal 50% van het totale energieverbruik in 2030. Aantal duurzame energieprojecten (wind, zon) neemt jaarlijks met 10-15% toe in Zeeland.

Kernenergie/ rijks energieprojecten

Zeeland is een belangrijke schakel in het nieuwe energiesysteem. Door de gunstige ligging aan de kust komt hier veel energie van windparken op zee aan land. Ook staat in Borssele de momenteel enige kerncentrale van Nederland; een belangrijk onderdeel van ons toekomstige energiesysteem. Daarnaast ligt één van de grootste industrieclusters van Noordwest-Europa in Zeeland. De volgende Rijksenergieprojecten staan op de planning in Zeeland:

1. Waterstofnetwerk Nederland
2. Net op zee: IJmuiden Ver Alpha
3. Net op zee: Nederwiek 1
4. Waterstofnetwerk Zuidwest-Nederland
5. Carbon Connect Delta
6. 380 kV hoogspanningsverbinding Zeeuws-Vlaanderen
7. 380 kV hoogspanningsverbinding Rilland-Tilburg (Zuid-West 380kV Oost)
8. Verzwaring Elektriciteitsnet Schelde-Deltaregio
9. Verkenning waterstof-importterminals
10. Multi-Utiliteiten Kruising (MUK) Zeeland
11. Delta Schelde CO_2nnection (DSC)
12. Hoogpanningsstation omgeving Sloegebied

Mogelijk komt hier nog een project bij: Het ministerie van Klimaat en Groene Groei treft de voorbereidingen voor de bouw van nieuwe kerncentrales. Daarvoor is onderzoek nodig naar bijvoorbeeld: kosten, techniek en locaties. In 2024 is de procedure voor de eerste twee centrales gestart. Zeeland (Borssele, Vlissingen en Terneuzen) is eerder door het ministerie aangewezen als voorkeurslocatie. De andere zoekgebieden zijn: Maasvlakte I, Maasvlakte II (Zuid-Holland) en de Eemshaven (Groningen). Dit project bevindt zich in de verkenningsfase. Zo snel mogelijk in 2025 vindt de publicatie van de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau plaats. De nieuwe kerncentrales zullen op zijn vroegst in 2035 gerealiseerd zijn.

Netcongestie

De vraag naar groene energie is de laatste jaren sterk gestegen, wat leidde tot netcongestie in Zeeland en de rest van Nederland. In 2026 wordt dit een van de grootste uitdagingen. Gemeenten sturen op bodem, ondergrond en ruimtelijke planning, terwijl netbeheerders hun wettelijke taken zoals kabelvervanging en uitbreiding moeten uitvoeren. Dit proces verloopt traag en is onvoldoende, waardoor vaak transportcapaciteit-aanvragen worden afgewezen, wat groei en verduurzaming belemmert. TenneT en Stedin voerden een gezamenlijk congestieonderzoek uit om het net efficiënter te benutten. Met technische aanpassingen en flexibel vermogen, zoals batterijen, is op sommige plekken extra capaciteit vrijgekomen, wat wachttijden verkort, maar niet alle aanvragen kan opvangen.

	Provincie Zeeland	**Walcheren / Bevelanden**	**Zeeuws-Vlaanderen**
Vermogen op wachtlijst	**715 MW**	**425 MW**	**290 MW**
Te faciliteren vermogen	425 MW (59%)	305 MW (72%)	120 MW (41%)
Aantal te faciliteren klanten	80%	98%	3%

Klimaatadaptatie/ verduurzaming

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is afgesproken dat Nederland uiterlijk in 2050 klimaatbestendig en water-robuust moet zijn. In 2021 hebben Zeeuwse overheden de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland vastgesteld, gebaseerd op stresstesten en een regionale risicodialoog. Deze strategie richt zich op het beperken van schade door hitte, neerslag, droogte en overstromingen, vooral bij nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen, gebouwonderhoud, rioleringsvervanging, groenbeheer en wegonderhoud. Ook bedrijven, organisaties en inwoners kunnen bijdragen. Voor 2021-2026 is een uitvoeringsagenda opgesteld.

Zeeland zet de komende zes jaar in op communicatie en draagvlak, waarbij provincie, waterschap en gemeenten samen dezelfde boodschap uitdragen (‘Zeeland verandert mee’). Overheden werken samen aan adaptatiemaatregelen, zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma en het waarborgen van voldoende zoet water. De strategie versterkt deze processen binnen de Zeeuwse samenleving en geeft ze een extra impuls.

Landelijke/ rijksbrede ontwikkelingen:

•Versnelling van de energietransitie, met een focus op wind- en zonne-energie en het terugdringen van fossiele brandstoffen.
•Strengere klimaatwetgeving en CO2-reductiedoelen, zoals 55% reductie in 2030 ten opzichte van 1990.
•Uitrol van duurzame infrastructuur, zoals warmtenetten en waterstoftechnologie.
•Versterking van klimaatadaptatieprogramma's, gericht op waterbeheer en biodiversiteit.
•Stimulering van circulaire economie en vermindering van afval.

Relevantie voor de Zeeuwse gemeenten:

•Lokale overheden spelen een cruciale rol in de ruimtelijke inpassing van wind- en zonneparken.
•Gemeenten moeten klimaat adaptieve maatregelen integreren in infrastructuur en ruimtelijke ordening.
•Bevordering van energiebesparing en lokale duurzame initiatieven zijn essentieel.

•Samenwerking tussen gemeenten is nodig om regionale doelen te behalen en samenhang te creëren.
•Financiële en organisatorische ondersteuning vanuit rijk en provincie is van belang.

Eventuele vragen/bespreekpunten voor gemeenten:

•Hoe kunnen gemeenten de participatie en acceptatie van inwoners bij energietransitie-projecten vergroten?
•Welke prioriteiten stellen we voor klimaatadaptatie in kwetsbare gebieden?
•Welke rol kan de gemeente spelen in het stimuleren van circulaire economie binnen haar grenzen?
•Wat is de aanpak voor het monitoren en rapporteren van voortgang klimaat- en energiedoelen?

5.4 Mobiliteit en infrastructuur

Ontwikkelingen	Trends
Door bijzondere ligging Zeeland is bereikbaarheid een uitdaging waarbij afstanden tot dagelijkse voorzieningen toenemen, maar een grote meerderheid vindt de huidige reistijd tot voorzieningen aanvaardbaar. Het openbaar vervoer is voor veel inwoners een knelpunt. De transitie naar duurzame mobiliteit is een belangrijke opgave en het verbeteren van bereikbaarheid, vooral in plattelands- en kustgebieden, vraagt aanpassing van infrastructuur en mobiliteitsconcepten. Bereikbaarheid rond de grens lastig.	Elektrische voertuigen aandeel in 2030 circa 30%. Fietsgebruik in Zeeland groeit jaarlijks met 4-6%. OV-dekking in rurale gebieden blijft een aandachtspunt, de uitrol van flexvervoer is pas gestart. Het autobezit ligt nog steeds hoog in Zeeland en het gebruik van de auto blijft populair. De inwoners met een ervaren bereikbaarheidsprobleem zijn relatief vaak • inwoners met een lager inkomen, • een slechtere gezondheid, • een hogere leeftijd (80-plus) • en met een leeftijd tussen 16 en 30 jaar.

Grote vervoersprojecten:

- A58
- Rail Gent-Terneuzen
- N61 en N62
- Westerscheldetunnel (reparatie 2027)
- Midden Zeeland Route (incl. Zeelandbrug)
- N57
- Proef op het Zeeuwse spoor ERTMS (2029)
- Bereikbaarheid op peil

Landelijke ontwikkelingen:

- Uitrol van elektrische mobiliteit en uitbreiding van fietsinfrastructuur.
- Investeringen in openbaar vervoer en multimodale vervoersknooppunten.
- Stimulering van deelmobiliteit en slimme mobiliteitsoplossingen.
- Verduurzaming van logistieke ketens.

Relevantie voor Zeeuwse gemeenten:

- Investeringen in toegankelijke, duurzame vervoersvoorzieningen.
- Balans tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en milieu.
- Samenwerking in regionale mobiliteitsplannen en innovaties.
- Start Gemeenschappelijke Regeling Publiek Vervoer.

Eventuele vragen/bespreekpunten voor gemeenten:

- Hoe verbeteren we bereikbaarheid? Wat betekent dit voor het vestigings- en voorzieningenbeleid?
- Welke rol speelt technologie in mobiliteitsmanagement?
- Hoe stimuleren we gebruik van duurzame vervoersmiddelen

5.5 Gezondheid en samenleving

Ontwikkelingen	Trends
De fysieke en mentale gezondheid van Zeeuwen staat onder druk door toenemende chronische aandoeningen, mentale problemen en sociale ongelijkheid. Vooral mensen met een lager inkomen en jongvolwassenen (18-24 jaar) ervaren ernstige gezondheidsproblemen. Zeeland kampt met dubbele vergrijzing; het aantal ouderen neemt sterk toe, terwijl veel jongeren vertrekken. Hierdoor groeit de zorgvraag, die ook complexer wordt, terwijl personeelstekorten en afname van mantelzorgers de zorgtoegankelijkheid bedreigen. Er is echter minder mantelzorg beschikbaar in Zeeland vergeleken met de rest van het land en neemt af over tijd. Naast de inzet van mantelzorgers zal er daarom breder gekeken moeten worden naar alternatieve oplossingen om het sociale netwerk te verstevigen. Bijvoorbeeld naar het versterken van de inzet van de “lauwe” schil (familie, vrienden, buren) en de “koude” schil (vrijwilligers en buurtgenoten).	37% van de Zeeuwen heeft een chronische aandoening (landelijk 34%), een stijging ten opzichte van 33% in 2016. 15% van de Zeeuwen ontvangt hulp voor gezondheid, tegen 10% in 2016. 31% van de Zeeuwse ouderen is kwetsbaar (landelijk 27%). Mantelzorgers: 16% in Zeeland versus 14% landelijk; mantelzorgbelasting verdubbeld (22% voelt zich zwaar belast in 2024). 49% van de Zeeuwen voelt zich eenzaam (46% in 2016). Het percentage inwoners van 20 jaar en ouder waarbij sprake is van eenzaamheid, ligt in Zeeland hoger dan het gemiddelde in Nederland en laat een licht stijgende trend zien. Ook bij jongvolwassenen groot aandeel eenzamen. Eenzaamheid bij alle leeftijdsgroepen een probleem. Ernstig overgewicht is gestegen van 14% in 2016 naar 17% in 2024. 48% van de Zeeuwen sport wekelijks, maar slechts 46% voldoet aan beweegrichtlijnen; landelijk is dit hoger. Alcoholgebruik stabiel (80%), maar verantwoord gebruik neemt toe (49% voldoet aan richtlijn). De verwachtte capaciteit van huisartsen daalt snel. Een verwachtte afname van 25% in 2028 geeft aan dat dit een urgent probleem is voor Zeeland.

Landelijke ontwikkelingen
Landelijk is er ook sprake van toenemende chronische aandoeningen en mentale gezondheidsproblemen, evenals een groeiende druk op mantelzorgers. De mantelzorgbelasting is landelijk verdubbeld sinds 2016. Sociale ongelijkheid speelt een grote rol in gezondheidsverschillen en eenzaamheid neemt toe in alle leeftijdsgroepen.

Relevantie voor Zeeuwse gemeenten
Zeeuwse gemeenten worden geconfronteerd met een groeiende, complexere zorgvraag en toenemende druk op mantelzorgers. De dubbele vergrijzing vereist aanpassing van zorg- en welzijnsvoorzieningen. De sociale en mentale gezondheid van kwetsbare groepen, zoals laaginkomens, jongeren en ouderen, vraagt gerichte

aandacht. Gemeenten moeten inzetten op het versterken van eigen netwerken, het bestrijden van eenzaamheid en het stimuleren van gezonde leefstijl.

GR-Sociaal domein

De dertien Zeeuwse gemeenten zijn bezig met de oprichting van een nieuwe gemeenschappelijke regeling (GR) voor het sociaal domein. Dit zal inkoop en toezicht op jeugdhulp, beschermd wonen, maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, sociale veiligheid, toezicht en preventie' en 'Welzijn en maatschappelijke ondersteuning omvatten. Het OZO heeft een 'go' gegeven voor het inrichten van GR Sociaal Domein Zeeland. Maar de beslissingsbevoegdheid om hiertoe over te gaan ligt bij de colleges en raden. Voor de taken die bij de gemeenschappelijke regeling zijn belegd geldt dat er een grote meerwaarde of wettelijke verplichting is om deze taken gezamenlijk uit te voeren. De invulling van die taken is vastgelegd in regiovisies die door de raden zijn vastgesteld. De gemeenschappelijke regeling moet daarbij genoeg keuzevrijheid bieden en voldoende flexibel zijn om aan te sluiten op de lokale wensen, maar ook voldoende robuust om bedrijfsmatig optimaal te kunnen functioneren zodat risico's voor de deelnemende gemeenten zijn geminimaliseerd. Er is een nauwe samenhang met de vorming van de GR GGD/VRZ vanwege de ontvlechting van inkoop jeugdzorg (IJZ) uit de GGD.

Vragen/bespreekpunten voor gemeente

- Hoe kan de gemeente de zorgsector ondersteunen om personeelstekorten en complexere zorgvraag op te vangen?
- Welke maatregelen zijn effectief om mantelzorgers te ontlasten en het mantelzorgpotentieel te vergroten?
- Hoe kunnen eenzaamheid en mentale gezondheidsproblemen bij jongeren en ouderen worden aangepakt?
- Wat kan de gemeente doen om gezonde leefstijl te bevorderen, met name meer beweging en minder obesitas?
- Hoe kan digitale zorg toegankelijker worden voor ouderen?
- Hoe houdt de gemeente grip op de uitgaven van het sociaal domein: de stijging van de uitgaven op het gebied van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ontwikkeling?

Lokale situatie:

- Specifieke cijfers en trends in gezondheidsproblemen, mantelzorg en mentale gezondheid.
- Lokale initiatieven en voorzieningen voor kwetsbare groepen.
- Mate van eenzaamheid en sociale verbondenheid in de gemeente.
- Beschikbaarheid en inzet van mantelzorg en vrijwilligers.
- Lokale uitdagingen en kansen rondom leefstijl en preventie.

5.6 Armoede en bestaanszekerheid

Ontwikkelingen	Trends
Zeeland ziet een toenemende kwetsbaarheid van huishoudens door stijgende kosten van levensonderhoud, zoals energie- en woonlasten. Dit leidt tot groeiende armoede en onzekerheid over bestaanszekerheid, vooral onder kwetsbare groepen zoals ouderen werklozen en alleenstaanden. Tegelijkertijd vraagt dit om versterkte preventie, ondersteuning en integrale aanpak.	Zowel in Zeeland als Nederland toename in groep mensen moeite met rondkomen. In Zeeland is de groep mensen moeite met rondkomen minder groot dan gemiddeld in Nederland Groot deel van de bevolking blijft het moeilijk vinden om hulp te vragen bij gezondheidsproblemen. De vraagverlegenheid bij ouderen en volwassenen in Zeeland neemt af gedurende de jaren.

Landelijke ontwikkelingen:
·Uitbreiding van sociale voorzieningen en armoedebestrijding-programma's.
·Focus op vroeg signalering en integrale aanpak van schuldenproblematiek.
·Versterking van participatie door arbeidsmarkt- en inkomensondersteuning.
·Aandacht voor energiearmoede en betaalbaarheid van wonen.
·Stimulering van lokale en regionale samenwerking tussen sociale partners.
·Versterken sociaal – juridische dienstverlening.

Cijfers:
·Groei van het aantal mensen met problematische schulden met circa 5% per jaar.
·Energiearmoede treft circa 2,7% van de Zeeuwse huishoudens.
·Werkloosheid in Zeeland ligt rond het landelijk gemiddelde van 3,2%.

Relevantie voor Zeeuwse gemeenten:
·Gemeenten zijn verantwoordelijk voor uitvoering van armoedebeleid en schuldhulpverlening.
·Noodzaak tot integrale en preventieve aanpak van bestaansonzekerheid.
·Samenwerking met maatschappelijke organisaties en zorgpartners is cruciaal.
·Belang van het creëren van kansen op werk en scholing voor kwetsbare groepen.

Vragen/bespreekpunten:
·Hoe verbeteren we vroeg signalering en integrale hulp aan mensen met financiële problemen?
·Welke maatregelen nemen we tegen energiearmoede en hoge woonlasten?
·Hoe versterken we de samenwerking tussen gemeenten, zorg en maatschappelijke organisaties?
·Welke rol speelt arbeidsparticipatie in het vergroten van bestaanszekerheid?
·Hoe waarborgen we dat ondersteuning ook toegankelijk is voor kwetsbare groepen?
·Hoe kun je ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen aan de samenleving?

5.7 Wonen en leefomgeving

Ontwikkelingen	Trends
Er is een groeiende vraag naar betaalbare, duurzame woningen, terwijl klimaatverandering en demografische ontwikkelingen druk zetten op leefomgeving en groenvoorziening.	Tekort betaalbare woningen in Zeeland circa 3.000 woningen. Circa 40% van de nieuwbouw moet in de sociale sector zijn. Toename van klimaatrisico's zoals wateroverlast in laaggelegen gebieden.

Woningbouwopgave

Door de krappe woningmarkt zitten tal van groepen in de knel; jongeren blijven noodgedwongen langer thuis wonen, middengroepen verdienen te veel voor een sociale huurwoning en hebben te weinig spaargeld voor een koopwoning, ouderen zien geen aantrekkelijk aanbod en blijven steeds langer wonen in hun grote eengezinshuis. De doorstroming stagneert. Daarbij hebben we te maken met een veranderende vraag door diverse doelgroepen zoals één of tweepersoonshuishoudens, ambulantisering, Oekraïners, arbeidsmigranten, statushouders, mensen met een GGZ problematiek of mensen met een lichamelijke beperking.
In 2023 hebben de Zeeuwse overheden de woondeal ondertekend. Concreet betekent dit het toevoegen van 16.500 woningen tussen 2023-2030. Gemeenten zetten alle zeilen bij om dit voor elkaar te krijgen. Inmiddels is vanuit het traject Zeeland2050 een ambitie uitgesproken: er zouden veel meer Zeeuwen moeten zijn. Dat betekent dat ook de ontwikkeling van de woningbouw in Zeeland voor een extra vraagstuk staat.

Dilemma's

De landelijke- en provinciale ontwikkelingen en besluitvorming rondom stikstof dwingen gemeenten rekening te houden met de stikstofuitstoot bij het goedkeuren van bouwprojecten en andere activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken. Kosten van bouwen vs. betaalbaar wonen. Woonzorgvisies: bouwen we

passend bij de groepen die er zijn.
Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. (staat al een tekstje bij klimaat)

Ruimteclaims
Als gemeente hebben we flinke opgaven en ambities op bijvoorbeeld het gebied van woningbouw, energietransitie, economische ontwikkeling, natuurversterking, klimaatadaptatie, mobiliteit of groenvoorziening. Al deze opgaven leggen letterlijk een claim op de openbare ruimte. Om een afweging te kunnen maken, maken we met de Zeeuwse overheden en de Rijksoverheid afspraken in het 'Ruimtelijk Arrangement'.

Landelijke ontwikkelingen:
•Ambitie voor energie neutrale nieuwbouw en grootschalige renovatie.
•Stimulering van betaalbare huur- en koopwoningen.
•Integratie van klimaatadaptatie in ruimtelijke ordening.
•Versterking van sociale samenhang en leefkwaliteit.

Relevantie voor Zeeuwse gemeenten:
•Gemeenten moeten integrale plannen maken voor woningbouw, duurzaamheid en klimaatadaptatie.
•Balans tussen groei en behoud van natuur en landschap.
•Stimuleren van leefbaarheid en sociale cohesie.

Vragen/bespreekpunten voor gemeente:
•Welke prioriteiten ziet u binnen de woningbouwopgave? Waar richten we ons op en waar ook niet?
•Hoe versnellen we de bouw van betaalbare en duurzame woningen?
•Welke maatregelen willen we treffen om bestaande woningen te verduurzamen?
•Welke maatregelen nemen we tegen klimaatrisico's in woongebieden?
•Hoe verbeteren we de leefomgeving en groenvoorziening?
•Hoe maakt u een afweging tussen het bouwen van woningen, klimaatadaptatie, recreatie, wonen in het groen, mobiliteit of werken? Waar ligt de prioriteit?

5.8 Cultuur en erfgoed

Ontwikkelingen	Trends
Zeeland kampt met de uitdaging om haar rijk cultureel erfgoed te behouden en te benutten in een tijd van krimpende budgetten en veranderende bevolkingssamenstelling. Tegelijkertijd is er behoefte aan het versterken van culturele participatie en het verbinden van erfgoed met toerisme, educatie en leefbaarheid.	In Zeeland is de rijksbijdrage €4,58 voor cultuurmiddelen, terwijl Noord-Holland (€86,02), Zuid-Holland (€36,81), Gelderland (€30,09) en Groningen (€28,95) veel meer geld ontvangen. Er loopt een Zeeuwse lobby om dit recht te trekken.

Sport en cultuur worden steeds vaker erkend als essentiële bouwstenen voor gezondheid, sociale verbondenheid en regionale aantrekkelijkheid. Landelijk groeit de verwachting dat deze domeinen bijdragen aan brede maatschappelijke opgaven, zoals mentale veerkracht, inclusie en talentontwikkeling. Tegelijkertijd staan gemeenten onder druk door stijgende kosten voor zorg en aangekondigde kortingen op het gemeentefonds vanaf 2026. Omdat sport en cultuur grotendeels tot het niet-verplichte takenpakket behoren, dreigt hier als eerste bezuinigd te worden.
Voor Zeeuwse overheden betekent dit dat ze strategisch moeten nadenken over hoe ze deze domeinen duurzaam kunnen blijven ondersteunen. Juist in een provincie met ambitie om meer inwoners naar Zeeland te halen is er een sterke behoefte aan leefbare gemeenschappen, zijn sportverenigingen, culturele initiatieven en ontmoetingsplekken van onschatbare waarde. Ze versterken het vestigingsklimaat en de sociale infrastructuur, bevorderen gezondheid en maken Zeeland aantrekkelijk voor jongeren, gezinnen en nieuwkomers.
De uitdaging voor de komende jaren ligt in het vinden van slimme vormen van samenwerking, cofinanciering en het benutten van vrijwilligerskracht. Door sport en cultuur niet als kostenpost, maar als investering in maatschappelijke veerkracht te benaderen, kunnen Zeeuwse gemeenten bouwen aan een toekomstbestendige samenleving.

Landelijke ontwikkelingen:
•Toenemende aandacht voor behoud van cultureel erfgoed in combinatie met duurzame herbestemming.
•Stimulering van culturele participatie en inclusiviteit.
•Digitalisering van erfgoedcollecties en virtuele toegankelijkheid.
•Versterking van de rol van cultuur in regionale economie en toerisme.
•Beleidskaders rond immaterieel erfgoed en cultureel erfgoed in bredere maatschappelijke context.
Relevantie voor Zeeuwse gemeenten:
•Gemeenten zijn belangrijke beheerders en subsidieverstrekkers van cultureel erfgoed.
•Cultuur draagt bij aan leefbaarheid, toerisme en economische ontwikkeling.
•Verbinding tussen erfgoed, educatie en maatschappelijke participatie is essentieel.
•Noodzaak tot samenwerking met provinciale en landelijke erfgoedorganisaties.

Vragen/bespreekpunten voor gemeente:
•Hoe waarborgen we behoud en toegankelijkheid van erfgoed bij beperkte middelen?’
•Welke rol kan cultuur spelen in het versterken van sociale cohesie?
•Hoe benutten we digitalisering voor educatie en participatie?
•Hoe koppelen we erfgoed beter aan toerisme en regionale branding?
•Welke samenwerkingsvormen tussen gemeenten en andere partijen zijn effectief?

5.9 Bestuur en financiën

Ontwikkelingen	Trends
Zeeland staat voor de uitdaging om bestuurskracht te versterken en financiële continuïteit te waarborgen in een context van toenemende maatschappelijke opgaven, decentralisaties en beperkte middelen. Er is druk op gemeentelijke budgetten door stijgende kosten en de noodzaak om te investeren in duurzaamheid en leefbaarheid.	Gemiddelde stijging gemeentelijke uitgaven circa 4% per jaar. Rijksoverheid herverdeelt middelen met nadruk op resultaatgericht financieren.

Er is sprake van een groeiend wantrouwen en polarisatie in Nederland. Maatschappelijke achterstanden (inkomen, opleiding, gezondheid, sociale contacten) concentreren zich geografisch en leiden tot politiek onbehagen, afhaken van de democratie, en stemmen op 'buitenstaanderspartijen' (populisme). Dit kan onderscheiden worden tussen vertrouwen tussen burgers onderling (horizontaal), wat gaat over verbinding en samenwerking in de directe omgeving, en vertrouwen tussen burgers en instituties (verticaal), wat te maken heeft met geloof in de overheid en andere machthebbers. Horizontaal vertrouwen is essentieel voor sociale cohesie, terwijl verticaal vertrouwen de basis legt voor een functionerende democratie en samenleving; beide zijn cruciaal voor het voorkomen van maatschappelijke spanningen (De Atlas van Afgehaakt Nederland & De Karavaan, Movisie).

We moeten meer rekening houden met de geopolitieke situatie. De wereld is onrustiger, met conflicten zoals in Oekraïne die de veiligheid van Nederland beïnvloeden. Dit heeft impact op dagelijkse voorzieningen: een crisis kan leiden tot uitval van stroom, water, pinautomaten en communicatie, waardoor basisvoorzieningen niet beschikbaar zijn. De overheid verwacht dat inwoners zich beter voorbereiden, omdat hulpverlening in het begin beperkt kan zijn.

De digitale transformatie van de overheid biedt kansen voor betere dienstverlening, maar stelt Zeeuwse gemeenten ook voor complexe uitdagingen. Verouderde ICT-systemen en versnipperde infrastructuur maken het lastig om gegevens efficiënt uit te wisselen, wat de kwaliteit van publieke diensten onder druk zet. Tegelijkertijd neemt de dreiging van digitale ontwrichting toe door cyberaanvallen, menselijke fouten en geopolitieke spanningen. Voor Zeeland, met zijn vitale infrastructuur en grensligging, is digitale weerbaarheid cruciaal.

Kunstmatige intelligentie (AI) wordt steeds vaker ingezet door overheden, bijvoorbeeld voor het analyseren van tekst of het ondersteunen van besluitvorming. Dit vraagt om zorgvuldige afwegingen rond ethiek, transparantie en inclusie. Gemeenten kunnen hierin het voortouw nemen door ethische commissies in te stellen en burgers actief te betrekken bij technologische keuzes.

Daarnaast groeit de behoefte aan digitale autonomie. De afhankelijkheid van grote buitenlandse techbedrijven roept vragen op over soevereiniteit en veiligheid. Open source-oplossingen en samenwerking met Nederlandse aanbieders kunnen bijdragen aan een robuustere digitale infrastructuur.

Voor Zeeuwse overheden betekent dit dat ze strategisch moeten investeren in digitale infrastructuur,

samenwerking en kennisontwikkeling. Regionale initiatieven kunnen helpen om technologie in te zetten voor maatschappelijke doelen zoals leefbaarheid, duurzaamheid en inclusieve dienstverlening. De komende jaren vraagt dit om visie, daadkracht en een sterke focus op publieke waarden.

Vertrouwen in zowel het sociale weefsel (horizontaal) als in overheidsinstanties (verticaal) is sterk afhankelijk is van lokale contexten. Lokale besturen kunnen daar op aanhaken met aandacht voor continuïteit, maatwerk en ondersteuning van zowel bestaande communities als verbindingen met maatschappelijke instituties.
Landelijke/ rijksbrede ontwikkelingen:
• Decentralisatie van taken en middelen naar gemeenten met meer verantwoordelijkheden.
• Toename van financiële druk door oplopende kosten in sociale domeinen.
• Stimulering van regionale samenwerking en integrale aanpakken.
• Groeiende nadruk op transparantie, efficiëntie en digitalisering van bestuursprocessen.

Relevantie voor Zeeuwse gemeenten:
• Gemeenten moeten balans vinden tussen bezuinigen en investeren in toekomstbestendige projecten.
• Samenwerking is essentieel om schaalvoordelen te behalen.
• Digitalisering biedt kansen voor efficiënter bestuur en betere dienstverlening.

Eventuele vragen/bespreekpunten voor gemeenten:
• Hoe versterken we regionale bestuurskracht zonder lokaal maatwerk te verliezen?
• Welke nieuwe financieringsvormen kunnen we benutten voor grote investeringen?
• Hoe garanderen we transparantie en burgerparticipatie in financieel beleid?